

Luuk van Middelaar

Een EU tot bij de Zwarte Zee is meer dan symboliek

De Europese Unie beweegt mentaal snel oostwaarts, naar de Zwarte Zee en de grenzen met Rusland. Hét besluit op de EU-top afgelopen week was de kandidaat-status voor Oekraïne en Moldavië, tot blijdschap van politieke leiding en bevolking daar. Georgië zag daarentegen de aanvraag afgewezen, vooral vanwege een zwakke democratie. Het leidde tot teleurstelling in Tbilisi.

Zo bleef onderbelicht dat *alle drie* deze Zwarte-Zee-staten iets nieuws is beloofd: 'Europees perspectief'. In diplomatieke taal: „De Europese Raad erkent het Europees perspectief van Oekraïne, de Republiek Moldavië en Georgië. De toekomst van deze landen en hun burgers ligt binnen de Europese Unie.” Is getekend Rutte, Scholz, Macron, Morawiecki, Draghi en al hun collega's.

Met deze stap kan Georgië dus ook blij zijn. Tot nu gingen zulke verklaringen niet verder dan een be-

oogmerk (althans voor de meeste lidstaten) bleef de vormgeving van een buitenring om de EU, een bufferzone tussen Europa en Rusland.

Met deze benadering wordt nu gebroken. Vorige week heeft de EU niet alleen Oekraïne kandidaatstatus gegeven, maar ze heeft ook haar geografische bestemming verder weg gelegd - tot aan Georgië, aan de overzijde van de Zwarte Zee. Dit laatste bij gebrek aan direct concreet gevolg als 'symbolisch' afdoen, zou een vergissing zijn. De EU, die graag geopolitiek wil zijn, doet hier aan territoriale projectie.

Toch blijft de situatie vol ambiguïteit. Want is dit wel een goed idee? Ook president Macron weet het nog niet, getuige enige losse woorden na de top: „Wanneer we onze nabuurschap willen stabiliseren, zeggen we: kom bij ons wonen. Dat is gek: we moeten toch ook burenen kunnen hebben die niet bij ons wonen?”

Twee logica's botsen op elkaar. Aan de ene kant: de wens de EU te doen samenvallen met het continent, met alle Europese staten waarmee we geografie en waarden delen. Aan de andere kant: de wens de Unie zelf handelingsvaardig te houden, de „intimiteit” (Macron) te beschermen van wat sinds 1950 is opgebouwd. Tussen beide bestaat een enorme spanning, die komende jaren tot hoofdpijn, debat en dynamiek zal leiden. Ook daarom bepleitte de Franse president in mei een 'Europees politieke gemeenschap'. Zo'n nieuw pan-Europees forum zou nog dit jaar het bestaan van de wijdere Europese politieke familie zichtbaar maken; 'Europa' opgevat als politieke ruimte van democratische naties met een gedeelde geschiedenis, cultuur, waarden.

President Zelensky zette de EU-aanvraag kracht bij met het feit dat de Oekraïners „voor Europese waarden” sterven. Commissievoorzitter Von der Leyen zei keer op keer: „Ze horen bij ons, ze zijn lid van de familie.” Heel begrijpelijk lieten beiden de frictie tussen de EU en 'Europa' onbenoemd.

Toch is die frictie er. Neem het Verenigd Koninkrijk: ondanks Brexit hoort het land onverminderd tot de Europese geografie, cultuur en familie. Ook Noorwegen en Zwitserland zijn Europese niet-EU-landen. Daarom moet Macron zijn continentale club niet vormgeven als Brussels buitenring of wachtkamer: dan rennen de Britten meteen weg en komt het pan-Europese gesprek over veiligheid tussen Atlantische Oceaan en Zwarte Zee niet op gang.

Daarentegen heeft het Rusland van Poetin deze beschavingsruimte verlaten. Aan de nieuwe Europese familietafel is voor hem geen plaats. Wel voor Johnson, Zelensky en de Georgische presidente Salome Zourabichvili.

De EU, die geopolitiek wil zijn, doet met perspectief voor Oekraïne en Georgië aan territoriale projectie

smuikt 'wij erkennen jullie Europese aspiraties'. Oftewel: je mag het willen, maar wij committeren ons nergens aan. Nu zegt de EU aan Georgië: hij gaat nog niet open, maar ook voor jullie is er een deur.

Het precedent is de Balkan. In 2003 al verklaarden de EU-regeringsleiders, op een top in Griekenland: „De toekomst van de [Westelijke] Balkan ligt in de EU.” Ook toen was al duidelijk: dit kan decennia duren, we gaan niet prompt met iedereen onderhandelen - waarvan akte in 2022 - maar ooit komen jullie erbij. Het wachtwoord van de verre belofte luidde 'Europees perspectief'.

Vergelijk het met de Verenigde Staten. Het was de *Manifest Destiny* van de jonge Amerikaanse Republiek, gesticht door 13 staten aan de Atlantische kust, om op een dag tot de Pacific te reiken. Zo ook gaf de EU zich de geografische roeping de hele Balkan te omvatten. Het dubbele doel: stabilisatie van een door burgeroorlogen verscheurde regio en het buiten de deur houden van andere machten. Iedereen stond erachter.

Aan andere burenen werd die belofte bewust niet gedaan. Voor die groep ontwikkelde de EU nabuurschapsbeleid, dat in 2014 uitmondde in de befaamde associatie-akkoorden met het Zwarte-Zee-trio. Steeds nauwere banden, maar het